

УДК 349.6

DOI: 10.31732/2708-339X-2025-16-B17

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ЗАСТОСУВАННЯ ВІНДИКАЦІЙНОГО ТА НЕГАТОРНОГО ПОЗОВІВ ЯК ЗАСОБИ ЗАХИСТУ ПРАВА ВЛАСНОСТІ НА ЗЕМЕЛЬНУ ДІЛЯНКУ У ВИПАДКУ ЇЇ САМОВІЛЬНОГО ЗАЙНЯТТЯ

Корольова В.В.,

*к.ю.н., доцент, професор кафедри державно-правових дисциплін
Університет «КРОК»
м. Київ, вул. Табірна, 30-32, 03113, Україна
e-mail: ViktoriyaV@krok.edu.ua
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2998-6144>*

PROBLEMATIC ASPECTS OF THE USE OF VINDICATION AND NEGATIVE CLAIMS AS A MEANS OF PROTECTING THE RIGHT TO OWNERSHIP OF A LAND PLOT IN THE EVENT OF ITS UNAUTHORIZED OCCUPATION

Koroleva V. V.,

*Ph.D. in Law, Associate Professor, Department of State and Legal Disciplines
«KROK» University
Kyiv, st. Tabirna, 30-32, 03113, Ukraine
e-mail: ViktoriyaV@krok.edu.ua
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2998-6144>*

Анотація. Важливим інструментом врегулювання спорів пов'язаних із порушення прав на землю, відновлення законних прав та інтересів осіб є подання позовів про стягнення шкоди з відповідних суб'єктів правопорушення. У статті здійснено аналіз науково-теоретичних підходів і судової практики щодо застосування віндикаційного та негаторного як ефективних способів захисту права власності та інших речових прав на земельні ділянки. Дослідження фокусується на розгляді співвідношення між цими двома способами захисту.

Однією з ключових проблем у сфері земельного права є правильний вибір між віндикаційним та негаторним способом захисту прав на землю, адже від цього залежить вирішення справи. У статті приділено особливу увагу захисту прав у випадках самовільного зайняття земельної ділянки, що є поширеним порушенням земельного законодавства. Зокрема, зростаюча кількість спорів з цього питання вимагає відновлення законних прав та інтересів власників земель або осіб, які їх використовують.

Згідно з чинним законодавством, єдиною формою захисту прав у випадку самовільного зайняття земель є судовий захист. Проте конкретний спосіб такого захисту в законі не визначено, що стало причиною виникнення наукової дискусії, яку обговорено в статті. Аналіз судової практики показав, що самовільне зайняття земельної ділянки розглядається як тимчасове незаконне володіння, яке є порушенням прав законного власника або користувача землі. У таких випадках обидва суб'єкти (власник і тимчасовий законний володілець) мають право застосувати негаторний захист своїх прав. В результаті можна стверджувати, що сучасна судова практика вже значною мірою визначилася з вибором способів захисту прав на землю, хоча не всі ці підходи знаходять підтримку в юридичній науці. Тим не менше, такі рішення надають більшої визначеності в регулюванні земельних відносин, створюючи стабільнішу правову основу для захисту земельних прав.

Ключові слова: віндикаційний захист; негаторний захист; земельна ділянка; право на земельну ділянку; право власності; земельне право; земельне законодавство; державна реєстрація; судова практика; самовільне зайняття.

Формул: 0; **рис.:** 0, **табл.:** 0, **бібл.:** 12.

Abstract. An important tool for resolving disputes related to the violation of land rights, the restoration of legal rights and interests of individuals is the filing of claims for recovery of damages from the relevant subjects of the offense. The article analyzes scientific and theoretical approaches and judicial practice regarding the application of vindication and negation as effective methods of protecting property rights and other property rights to land plots. The study focuses on examining the relationship between these two methods of protection.

One of the key problems in the field of land law is the correct choice between vindication and negation methods of

protecting land rights, because the resolution of the case depends on it. The article pays special attention to the protection of rights in cases of unauthorized occupation of a land plot, which is a common violation of land legislation. In particular, the growing number of disputes on this issue requires the restoration of the legal rights and interests of land owners or persons who use them.

According to current legislation, the only form of protection of rights in the case of unauthorized occupation of land is judicial protection. However, the law does not specify a specific method of such protection, which has given rise to a scientific debate, which is discussed in the article. An analysis of judicial practice has shown that the unauthorized occupation of a land plot is considered a temporary illegal possession, which is a violation of the rights of the legal owner or user of the land. In such cases, both subjects (the owner and the temporary legal owner) have the right to apply negative protection of their rights. As a result, it can be argued that modern judicial practice has already largely determined the choice of methods for protecting land rights, although not all of these approaches find support in legal science. Nevertheless, such decisions provide greater certainty in the regulation of land relations, creating a more stable legal basis for the protection of land rights.

Keywords: vindication protection; negative protection; land plot; right to land plot; property right; land law; land legislation; state registration; case law; unauthorized occupation.

Formulas: 0; fig.: 0, tab.: 0, bib.: 12.

Постановка проблеми. Проблема захисту суб'єктивних цивільних прав традиційно є об'єктом пильної уваги дослідників. Згідно з ч. 1 ст. 15 ЦК України кожна особа має право на захист свого цивільного права. Право на захист розглядається як суб'єктивне право особи – учасника цивільних правовідносин, яке виникає в неї в разі порушення належних їй цивільних прав та інтересів, невизнання або оспорювання цивільного права (зокрема, оспорювання права власності на майно, оспорювання права на спадщину тощо). Відповідно до ч. 1 ст. 15 ЦК підставами захисту цивільних прав та інтересів є їх порушення, невизнання або оспорення. Цивільне законодавство також містить норми, спрямовані на захист цивільних прав ще до настання моменту їх порушення. Так, у ч. 2 ст. 386 ЦК України встановлено, що власник, який має підстави передбачати можливість порушення свого права власності іншою особою, може звернутися до суду з вимогою про заборону вчинення нею дій, які можуть порушити його право, або з вимогою про вчинення певних дій для запобігання такому порушенню. Ефективність захисту права власності на землю (земельну ділянку) значною мірою визначається тим, наскільки правильно обрано способи захисту цього права, з якими позивач звертається до суду.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Багато дослідників у своїх роботах звертали увагу на питання, що стосуються способів захисту прав власників, у тому числі і способів захисту прав на землю зокрема: Заєць О.І., Мірошніченко А.М., С.О. Погрібний, Попов Ю.Ю., Ріпен-

ко А.І., Яремак З.В. та інші.

Не вирішені раніше частини загальної проблеми. Питання вибору оптимального способу захисту прав на землю серед широкого переліку законодавчо визначених способів, який би був ефективним та відповідним для захисту порушених прав чи інтересів, залишається невирішеним і потребує подальших наукових досліджень. Окрім того, необхідно окремо розглянути питання захисту порушеного права чи інтересу у випадках самовільного зайняття земельної ділянки, що є поширеним порушенням земельного законодавства з урахуванням європейських принципів і стандартів визначення ефективних засобів правового захисту.

Метою статті є аналіз науково-теоретичних підходів та практичних особливостей, зокрема, практики Верховного Суду в частині застосування способів захисту права власності та інших речових прав на земельні ділянки.

Виклад основного матеріалу дослідження. Згідно зі статтею 14 Конституції України, земля визнається основним національним багатством, яке знаходиться під особливою охороною держави [1]. Право власності на землю гарантується, і для забезпечення його реалізації держава встановлює ефективний механізм, що включає цивільно-правові засоби, зокрема відповідальність за порушення прав на землю. Щоб забезпечити судовий захист прав, Конституція України в статті 124 закріплює принципи здійснення правосуддя лише судами, забороняючи делегування судових функцій іншим органам чи посадовим особам, а також визначаючи юрисдикцію судів [1]. Ці прин-

ципи гарантують реалізацію конституційного права на судовий захист, яке не може бути обмежене навіть під час воєнного або надзвичайного стану. Згідно з положенням статті 124 Конституції України, юрисдикція судів поширюється на всі правовідносини. Оскільки судовий захист є формою примусового застосування способів захисту цивільних прав, для потерпілого це є засобом захисту правових інтересів, а для порушника (або іншої зобов'язаної особи) – інструментом примусового впливу. Отже, будь-який законний спосіб захисту, передбачений законом, для правопорушника є засобом примусу. Відповідно до статті 16 Цивільного кодексу України, кожна особа має право звернутися до суду для захисту своїх особистих немайнових або майнових прав та інтересів [2].

Особливі способи захисту прав і інтересів власника передбачені положеннями глави 29 Цивільного кодексу, які можна вважати спеціальними нормами. На відміну від загальних положень захисту цивільних прав та інтересів, згідно зі ст. 386 ЦК України «Засади захисту права власності» власник, який має підстави передбачати можливість порушення свого права власності іншою особою, має право звернутися до суду з вимогою про 1) заборону вчинення дій, що можуть порушити його право; 2) вчинення певних дій для запобігання такому порушенню [2].

Варто зауважити, що окремим об'єктом права власності є земля (земельна ділянка). Як об'єкту цивільних правовідносин земельній ділянці властиві ті риси, такі юридичні властивості, які дозволяють охарактеризувати її як річ – предмет матеріального світу, щодо якого можуть виникати цивільні права та обов'язки: а) оборотоздатність; б) віднесення її законом до нерухомих речей, нерухомого майна, нерухомості; в) індивідуальна визначеність; г) можливість її віднесення як до подільних, так і до неподільних речей; г) неспоживаність; д) наявність правового зв'язку з іншими природними об'єктами, як її складовими.

Глава 23 «Захист прав на землю» Земельного кодексу України містить норми, які регулюють механізми захисту прав на земельні ділянки, забезпечення прав власності на землю та встановлюють відповідальність органів виконавчої влади і

місцевого самоврядування за порушення прав на землю та прийняття рішень, що порушують ці права [3].

Земельний кодекс України передбачає кілька способів захисту прав на землю. Стаття 152 цього кодексу наводить неповний перелік таких способів, серед яких: а) визнання прав; б) відновлення початкового стану земельної ділянки до порушення прав і запобігання подальшим порушенням або загрозам їх порушення; в) визнання угоди недійсною; г) скасування рішень органів влади або місцевого самоврядування; д) відшкодування збитків, завданих порушеннями; е) застосування інших методів, передбачених законодавством [3].

Аналіз зазначених способів захисту показує, що кожен з них має свої особливості, функціональне призначення та умови застосування. Всі ці засоби можна поділити на три основні групи: речово-правові, зобов'язально-правові та спеціальні способи захисту прав на землю [4, с. 120].

Речово-правові способи захисту спрямовані на охорону прав власності на землю або прав землекористування осіб, які не перебувають у зобов'язальних відносинах з порушником. До таких способів належать: витребування земельної ділянки з незаконного володіння (віндикаційний позов); вимога до власника чи землекористувача усунути порушення їхніх прав, не пов'язані з позбавленням володіння землею (негаторний позов) та інші.

Зобов'язально-правові способи захисту орієнтовані на захист прав осіб, які є учасниками зобов'язальних відносин, наприклад, у разі відшкодування збитків за невиконання або неналежне виконання умов договору чи повернення земельної ділянки власнику після завершення орендного договору.

Спеціальні засоби захисту застосовуються в конкретних випадках порушення прав власників земельних ділянок і землекористувачів, і часто залежатимуть від конкретних обставин, таких як наявність уповноважених осіб або специфіка порушення (наприклад, визнання угоди щодо земельної ділянки недійсною або скасування рішень органів публічної влади, що порушують права власників земель) [5, с. 143].

Віндикаційний захист (витребування

майна з незаконного володіння) є одним із найдавніших способів захисту речових прав на нерухоме майно, що бере своє походження з римського права. Цей спосіб захисту реалізується через подачу віндикаційного позову і є суто юрисдикційною формою захисту. Існує думка, що віндикація є спеціальним видом загального способу захисту прав, що полягає у відновленні ситуації, яка існувала до порушення права, шляхом повернення земельної ділянки (або іншого майна) власнику або користувачу, і застосовується через суд. Цей вид захисту застосовується лише до конкретних, індивідуально визначених речей, серед яких є і земельні ділянки [6, с. 180].

Правове підґрунтя для віндикаційного захисту закріплене в статті 387 Цивільного кодексу України, яка визначає, що власник має право вимагати повернення свого майна від особи, що незаконно, без правових підстав заволоділа ним. Тобто, віндикаційний позов є позовом власника, який не володіє майном, до особи, що незаконно володіє ним. Як зазначає А.М. Мірошниченко, позивач має довести своє право на майно, яке він вимагає повернути, тобто свій юридичний титул. Відомо, що зовнішня ознака права власності не завжди відповідає реальному правовому становищу [7, с. 20].

Цивільний та Земельний кодекси визначають негаторний позов як спосіб усунення перешкод для використання майна. Це поняття є загальним для обох кодексів, проте трактування його підстав в обох документах відрізняється. Земельний кодекс дає більш широке тлумачення підстав для негаторного позову, зазначаючи, що це - «усунення порушень прав на землю, навіть якщо такі порушення не пов'язані з позбавленням права володіння». У Цивільному кодексі йдеться лише про «перешкоди у користуванні та розпорядженні майном», при цьому порушення не повинні бути пов'язані з втратою володіння. Важливо зазначити, що в Земельному кодексі негаторний позов не завжди залежить від фактичного позбавлення володіння, що є ключовим аспектом – фізичне панування над земельною ділянкою не є основною умовою для подачі цього позову.

Більшість науковців дотримуються думки, що фактичним проявом незаконно-

го володіння нерухомим майном є неправомірне усунення інших осіб від можливості користування цим майном без згоди його законного власника. В контексті нерухомого майна, володіння передбачає повний контроль над ним [8, с. 53]. Таким чином, фактичне володіння земельними ділянками втратило своє попереднє значення, принаймні згідно з частиною 2 статті 152 Земельного кодексу України. Цей процес може призвести до скасування віндикаційного позову як інструмента захисту права власності на землю, і його заміни позовом про визнання права власності, де володіння не є критерієм. Однак віндикаційний позов залишився основним засобом захисту права власності на землю. Попри позиції Верховного Суду, судовою практикою поступово адаптується до включення «права володіння» як одного з елементів негаторного позову, але цей процес відбувається повільно і з труднощами, намагаючись гармонізувати його з іншими способами захисту прав власності, визначеними Цивільним кодексом. Не є випадковим те, що питання щодо застосування негаторного позову до різних категорій земель (в тому числі, лісів, природоохоронних територій тощо) часто постають перед Великою Палатою Верховного Суду.

Ми поділяємо точку зору К. Пількова, який пропонує таку систему способів захисту права власності на нерухоме майно, зокрема на земельну ділянку:

1. У разі «втрати» обох компонентів (фактичного володіння та реєстрації права власності) право власності захищається віндикаційним позовом.

2. Якщо втрачається фактичне володіння, але право власності не оспорується через відсутність запису, коли фактичне володіння майном іншою особою створює перешкоди для його використання, право власника має бути захищене через негаторний позов.

3. У разі відсутності фактичного незаконного заволодіння земельною ділянкою, але наявності запису в реєстрі про право власності іншої особи, власник має право захищати своє право позовом про визнання права власності.

4. Якщо щодо земельної ділянки або іншого нерухомого майна було здійснено правочин, який є підставою для внесення за-

пису про право власності, власник захищає своє право через позов про визнання цього правочину недійсним та підтвердження свого права на майно, оскільки до моменту визнання правочину недійсним, він залишається підставою для реєстрації права [8, с. 54-55].

Одним із найпоширеніших порушень земельного законодавства, за яке відповідно до статті 211 Земельного кодексу України передбачена відповідальність, є самовільне зайняття земельних ділянок [3]. Це порушення безпосередньо впливає на суб'єктивні права та законні інтереси, переважно власника земельної ділянки. Особливістю самовільного зайняття є те, що воно завжди пов'язане з порушенням правомочностей, що належать власнику цієї ділянки, і може також порушувати права осіб, які не є власниками, зокрема орендарів земель.

Самовільне зайняття земельної ділянки передбачає або привласнення права розпоряджатися чужою земельною ділянкою, або створення перешкод власнику у реалізації цього права. Крім того, це порушення може впливати і на право користування землею, якщо земельна ділянка належить до приватної власності, але використовується орендарем.

Це порушення тісно пов'язане з самовільним використанням земельної ділянки, яке може стосуватися як земель, що перебувають у користуванні, так і тих, що вже використовуються іншими особами. У другому випадку порушуються права не лише власника, а й землекористувача, який законно володіє цією ділянкою. Науковці трактують самовільне зайняття як привласнення чужої землі та її використання без належних юридичних підстав, тобто без оформленого права власності або іншого правового титулу на землю [9, с. 424].

Згідно з Законом України від 19 червня 2003 року «Про державний контроль за використанням та охороною земель», самовільне зайняття земельної ділянки визначається як будь-які дії, що свідчать про фактичне використання земельної ділянки без відповідного рішення органу виконавчої влади чи органу місцевого самоврядування про її передачу у власність або надання в оренду, або без укладення правочину щодо цієї ділянки, за винятком випадків, передбачених законом [10].

Стаття 211 Земельного кодексу України встановлює самовільне зайняття земельних ділянок як порушення законодавства, за яке громадяни та юридичні особи несуть відповідальність згідно із законом. За статтею 212 цього ж кодексу, самовільно зайняті земельні ділянки підлягають поверненню їх законним власникам або землекористувачам без компенсації витрат, понесених при незаконному використанні. Крім того, приведення земельних ділянок до стану, придатного для використання (наприклад, знесення будівель і споруд), здійснюється за рахунок осіб, які самовільно заволоділи землею. Повернення земельних ділянок здійснюється на підставі судового рішення [3].

У Постанові Пленуму Вищого господарського суду України від 17.05.2011 року №б «Про деякі питання практики розгляду справ у спорах, що виникають із земельних відносин» зазначено, що обов'язковою умовою використання земельної ділянки є наявність правовстановлюючих документів на неї, і їх відсутність може свідчити про самовільне зайняття ділянки [11].

Однак у вирішенні питань щодо відповідальності за самовільне зайняття земельної ділянки господарські суди повинні враховувати, що встановлення факту використання ділянки без правовстановлюючих документів не є достатньою підставою для кваліфікації цього використання як самовільного. Суд має з'ясувати, чи передбачає спеціальний закон вимогу щодо отримання таких документів для розміщення певних об'єктів на земельній ділянці, чому у особи, що використовує землю, відсутні ці документи, чи має вона право на отримання цієї ділянки в користування або власність, а також чи були вжиті заходи для оформлення цього права [11].

У справі № 504/2864/13-ц за позовом прокурора до фізичної особи щодо зобов'язання повернути земельну ділянку Верховний Суд підкреслив, що захоплення земель водного фонду є неможливим всупереч вимогам Земельного кодексу України. Землі водного фонду не можуть бути приватизовані, за винятком випадків, визначених статтею 59 цього кодексу. Касаційний суд зазначив, що захоплення таких земель слід розглядати як порушення права власності держави або

територіальної громади, що не пов'язане з позбавленням володіння. У таких випадках позов щодо зобов'язання повернути земельну ділянку має розглядатися як негаторний позов і може бути поданий протягом усього періоду порушення прав законного власника земель водного фонду [12].

Отже, забезпечуючи захист відносин власності в Україні, право вирішує кілька завдань. По-перше, воно гарантує стабільність відносин власності в суспільстві шляхом законодавчого регулювання цих відносин. По-друге, право забезпечує відновлення порушених відносин власності та притягнення осіб, винних у порушеннях, до відповідальності.

Література:

1. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Цивільний кодекс України : Закон України від 16.01.2003 р. *Відомості Верховної Ради України*. №№ 40-44. Ст. 356.
3. Земельний кодекс України: Закон України від 25.10.2001 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2002. № 3-4. Ст. 27.
4. Яремак З. В. Ефективність способів захисту прав на землю: проблеми судової практики. *Юридичний науковий електронний журнал*. № 4/2020. С. 119-122.
5. Земельне право України: Підручник / М.В. Шульга (кер. авт. кол.), Г.В. Анісімова, Н.О. Багай, А.П. Гетьман та ін.; За ред. М.В. Шульги. Київ : Юрінком Інтер, 2004. 368 с.
6. Заєць О. І. Війдикаційний захист права на земельні ділянки: сучасні науково-теоретичні та практичні особливості. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету*. 2024. С. 180-186.
7. Мірошниченко А.М., Попов Ю.Ю., Ріпенко А.І. Земельні ділянки: війдикація, реституція, кондикція, визнання прав (співвідношення та деякі проблемні питання). *Часопис Академії адвокатури України*. 2012. № 16. С. 1-24.
8. Пільков К.М. Способи захисту права власності на землю та інше нерухоме майно: критика «книжного володіння». *Підприємство, господарство і право*. №4/21. С. 47-58.
9. Погрібний С. О. Земельне право України: Підручник / За ред. Погрібного О. О., Каракаша І. І. К.: Істина, 2003. 445 с.
10. Закон України від 19 червня 2003 р. «Про державний контроль за використанням та охороною земель». *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2003. № 39. Ст. 350.
11. Постанова Пленуму Вищого господарського суду України від 17.05.2011 р. № 6 «Про деякі питання практики розгляду справ у спорах, що виникають із земельних відносин». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0006600-11#Text>
12. Постанова від 28.11.2018 № 504/2864/13-ц. Верховний Суд. Велика Палата. URL: <https://verdictum.ligazakon.net/document/81842010>

References:

1. The Verkhovna Rada of Ukraine (1996), The Law of Ukraine “About Constitution of Ukraine”, *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. № 30. St. 141.
2. Civil Code of Ukraine (2003): Law of Ukraine № 435-IV. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. № 40-44, St. 356.
3. The Verkhovna Rada of Ukraine, (2001). *Zemelnyi Kodeks Ukrainy*. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. 2002. No 3-4. St. 27.
4. Yaremak Z.V. (2020). *Efektivnist sposobiv zakhystu prav na zemliu: problemy sudovoi praktyky* [Effectiveness of methods of protecting land rights: problems of judicial practice]. *Yurydychni naukovyi elektronnyi zhurnal*. № 4. 119-122. (in Ukrainian)
5. M.V. Shulha (2004). *Zemelne pravo Ukrainy [land law] : Pidruchnyk*. Kyiv : Yurinkom Inter. (in Ukrainian)
6. Zaiets O.I. (2024). *Vindykatsiyni zakhyst prava na zemelni dilianky: suchasni naukovo-teoretychni ta praktychni osoblyvosti* [Vindication protection of land rights: modern scientific, theoretical and practical features]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho Natsionalnoho Universytetu*. 180-186. (in Ukrainian)

7. Miroshnychenko A.M., Popov Yu.Iu., Ripenko A.I. (2012). Zemelni dilianky: vindykatsiia, restytutsiia, kondyksiia, vyznannia prav (spivvidnoshennia ta deiaki problemni pytannia) [Land plots: vindication, restitution, condiction, recognition of rights (correlation and some problematic issues)]. Chasopys Akademii advokatury Ukrainy. № 16. 1-24. (in Ukrainian)

8. Pilkov K.M. (2021). Sposoby zakhystu prava vlasnosti na zemliu ta inshe nerukhome maino: krytyka «knyzhnoho volodinnia» [Ways to protect ownership of land and other real estate: a critique of «book ownership.».]. Pidpriumstvo, gospodarstvo i pravo. №4. 47-58. (in Ukrainian)

9. Pohribnyi S. O.(2003). Zemelne pravo Ukrainy [land law]: Pidruchnyk. K.: Istyna. (in Ukrainian)

10. The Verkhovna Rada of Ukraine, (2003). Pro derzhavnyi kontrol za vykorystanniam ta okhoroioiu zemel. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. No 39. St. 350.

11. Postanova Plenumu Vyshchoho hospodarskoho sudu Ukrainy (17.05.2011) № 6 «Pro deiaki pytannia praktyky rozghliadu sprav u sporakh, shcho vynykaiut iz zemelnykh vidnosyn» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0006600-11#Text>

12. Verkhovnyi Sud. Velyka Palata. Postanova (28.11.2018) № 504/2864/13-ts. URL: <https://verdictum.ligazakon.net/document/81842010>

Стаття надійшла до друку 10 лютого 2025 року